

Obductie, informatie voor nabestaanden

1 Inleiding

U heeft deze folder gekregen, omdat uw naaste is overleden. De arts heeft u gevraagd of er obductie mag worden verricht. Deze folder geeft uitleg over een obductie: wat is een obductie, wat gebeurt er precies en waarom kan een obductie zinvol zijn.

In deze periode waarin emoties overheersen, is het vaak moeilijk om deze vragen te stellen. Toch zijn deze vragen belangrijk. Deze folder is bedoeld om u te helpen bij uw besluit om wel of geen toestemming te verlenen voor een obductie.

Als u na het lezen nog vragen heeft, kunt u deze altijd stellen aan de arts. De arts helpt u met het nemen van een beslissing. Neemt u de tijd om de informatie goed door te lezen en spreek met de arts het tijdstip af waarop u uitsluitsel geeft over uw beslissing.

2 Wat is een obductie

Obductie is een inwendig onderzoek van een overledene. Het onderzoek wordt verricht door een patholoog: een arts die gespecialiseerd is in deze vorm van onderzoek. Een obductie is een vrij uitgebreid onderzoek, waarbij vrijwel alle organen van de overledene onderzocht worden. Een obductie is te vergelijken met een operatie en wordt altijd zo uitgevoerd dat er achteraf vrijwel niets meer van te zien is. Het onderzoek wordt uiteraard op een respectvolle wijze verricht en vindt plaats in het mortuarium van het Frisius MC Leeuwarden.

3 Waarom wordt een obductie uitgevoerd

Een obductie kan een of meerdere doelen dienen:

Obductie: onderzoek naar de oorzaak van het overlijden.

Het is niet altijd duidelijk waaraan iemand precies is overleden. Nabestaanden en artsen willen vaak weten hoe het ziekteproces en de daaropvolgende dood precies verlopen zijn. De obductie is het hulpmiddel bij uitstek om goed te onderzoeken wat in de laatste levensfase met een patiënt is gebeurd.

Obductie: onderzoek naar de resultaten van een medische behandeling.

De informatie die een obductie oplevert helpt de artsen om kritisch naar de door hen vastgestelde behandeling te kijken. Dat is niet meer van betekenis voor de patiënt zelf, maar wel voor volgende patiënten. De ervaring leert dat ook bij patiënten waar het allemaal duidelijk leek, zich nog zaken kunnen voordoen die niemand had verwacht.

Obductie: voor de wetenschap.

De huidige kennis van ziekten is voor een groot deel verkregen door obducties en weefselonderzoek.

Obductie: onderzoek naar de erfelijkheid van een ziekte.

Een erfelijke ziekte kan gevolgen hebben voor familieleden van een overledene.

4 Wat gebeurt er bij een obductie

Bij een obductie wordt het lichaam van een overledene geopend en worden de organen in het lichaam geïnspecteerd. Daarna worden ze over het algemeen één voor één uit het lichaam verwijderd, gewogen en ingesneden om de binnenkant te kunnen inspecteren.

Vervolgens wordt uit elk orgaan een klein stukje weefsel genomen om microscopisch te onderzoeken. Dat is belangrijk, omdat niet alle afwijkingen met het blote oog herkenbaar zijn. De organen worden na het onderzoek teruggeplaatst in het lichaam, behalve de organen waarvan het onderzoek nog niet afgerond kan worden. Het lichaam wordt gesloten en vervolgens, via een medewerker van het mortuarium, overgedragen aan de begrafenisondernemer of aan u, als familie/nabestaanden.

In het Frisius MC Leeuwarden wordt voor hersenonderzoek apart toestemming gevraagd aan de nabestaanden. Dit is niet wettelijk verplicht. Mocht u bezwaar hebben tegen hersenonderzoek, dan kunt u dit aan de arts kenbaar maken. Ook is het belangrijk te weten dat de hersenen niet onmiddellijk onderzocht kunnen worden. Ze moeten eerst worden behandeld en kunnen pas later worden onderzocht. De hersenen worden daarom niet teruggeplaatst, maar worden na het onderzoek apart gecremeerd.

De overledene kan normaal thuis of in een rouwcentrum opgebaard worden. Bij de hals kan een gehechte snede zichtbaar zijn, houdt u daar rekening mee bij de kledingkeuze. Als bij de overledene zonder haar een hersenonderzoek heeft plaatsgevonden, is er ook op het achterhoofd een gehechte snede zichtbaar.

5 Het bewaren van weefsel en organen

Bij een obductie worden kleine stukjes weefsel uitgenomen voor microscopisch onderzoek. Daarnaast kan het nodig zijn dat één of meer organen -of delen daarvan- langer worden bewaard, bijvoorbeeld het hart of de hersenen. Hier zijn een aantal redenen voor.

- > Het kan zijn dat het orgaan heel klein is, zodat het in zijn geheel voor het aanvullend microscopisch onderzoek moet worden uitgenomen.
- > Bij een ingewikkelde afwijking van het orgaan is soms uitgebreider onderzoek, al dan niet in samenwerking met een expert, noodzakelijk.
- > Soms moet het weefsel of orgaan eerst bewerkt worden om tot onderzoek over te kunnen gaan. De bewerking kan enkele dagen en soms weken in beslag nemen. Voor hersenonderzoek bijvoorbeeld is een periode van zes tot twaalf weken nodig voor bewerking en beoordeling. Deze redenen maken het langer bewaren van de (delen van) organen noodzakelijk om tot een diagnose te kunnen komen.
- > Een andere reden om een (deel van een) orgaan te bewaren, is voor onderwijsdoeleinden. Als het orgaan op een treffende wijze een bepaalde ziekte illustreert, kan het een grote dienst bewijzen bij het onderwijs aan medische studenten, artsen en verpleegkundigen. Dit komt overigens zelden voor.

Er zijn dus verschillende redenen om bepaalde (delen van) organen langer te bewaren. Deze weefsels of organen kunnen dan niet met de overledene mee begraven of gecremeerd worden, maar worden later alsnog gecremeerd door het ziekenhuis, behalve als ze bewaard blijven voor onderwijsdoeleinden. Het is belangrijk dat u zich dit realiseert. Als u hiertegen bezwaar heeft, kunt u dit kenbaar maken aan de arts.

6 Hoe is de procedure rondom obductie

Aan de nabestaanden van de overledene wordt toestemming gevraagd voor obductie. Onder nabestaanden wordt verstaan:

- > de partner van de overledene
- > de naaste, aanwezige bloedverwanten

- > de aanwezige, meerderjarige erfgenamen
- > de wettelijk vertegenwoordiger van de overledene.

De procedure begint met de vraag van de arts of obductie mag worden verricht, het uitreiken van deze folder en bij u informeren of u nog vragen heeft. Als u vragen heeft, kunt u ze dan stellen. U als nabestaande bent degene die besluit of u toestemming verleent voor obductie. Besluit u geen toestemming te verlenen, dan wordt geen obductie verricht.

Als u toestemming geeft wordt de overledene naar het mortuarium overgebracht en wordt binnen afzienbare tijd (meestal één werkdag) obductie verricht door een patholoog. Mocht de periode voor obductie te lang duren, bijvoorbeeld bij overlijden in het weekend, dan kan daar in overleg een oplossing voor worden gevonden.

Het onderzoek zoals hierboven beschreven neemt tussen de één en drie uur in beslag. Daarna haalt de begrafenisondernemer de overledene op voor de voorbereidingen voor opbaring en begrafenis of crematie. Over het algemeen doorkruist een obductie niet de officiële gang van zaken rond begrafenis of crematie.

Obductie brengt geen extra kosten met zich mee voor de nabestaanden. Vanuit het mortuarium kunnen wel kosten in rekening worden gebracht (zie voor meer informatie www.mcl.nl/mortuarium). Wordt een overledene van buiten het ziekenhuis aangemeld voor obductie in het ziekenhuis? Dan worden er kosten voor koeling voor en na de obductie in rekening gebracht bij de uitvaartonderneming.

Na de obductie maakt de patholoog een verslag dat hij opstuurt naar de arts die de obductie heeft aangevraagd. Als u daar prijs op stelt maakt deze arts een afspraak met u om de bevindingen van de patholoog met u te bespreken. De afspraak hiervoor is meestal ruim een maand na de obductie. Als u dan nog vragen heeft, kunt u deze met de arts bespreken.

7 Uitzonderingen op deze procedure

- > Als door de patiënt (van zestien jaar of ouder) een verklaring is ondertekend waarin hij/zij om een obductie vraagt of hiervoor toestemming geeft, is geen toestemming nodig van de nabestaanden.
- > Als iemand in een wilsbeschikking heeft laten opnemen dat hij/zij geen obductie wenst, kunt u als nabestaande niet meer toestemmen in een obductie.
- > Iemand die een niet-natuurlijke dood is gestorven (bijvoorbeeld door een ongeval, vergiftiging, geweld) wordt gezien door een gemeentelijke lijkschouwer. In overleg met de officier van justitie beslist deze of een gerechtelijke obductie verricht moet worden. Een gerechtelijke obductie wordt verricht door een gerechtelijke patholoog. Voor een gerechtelijke obductie is geen toestemming van de nabestaanden nodig. Het is dan noodzakelijk in het kader van het onderzoek naar de doodsoorzaak.
- > Een obductie kan plaatsvinden in het belang van de volksgezondheid om te onderzoeken of er sprake is van een zeer besmettelijke ziekte. In deze situatie is geen toestemming van de nabestaanden nodig. Het is dan noodzakelijk in het kader van het onderzoek naar de doodsoorzaak en het voorkomen van ziekte bij andere mensen.

8 Kan ik voorwaarden stellen

Het kan gebeuren dat u wel toestemming wilt geven voor obductie, maar dat u bijvoorbeeld liever niet wilt dat organen bewaard worden of dat de hersenen uit de schedel gehaald worden voor nader onderzoek. Uw eventuele bezwaren kunt u bespreken met de arts. De arts zal bezwaren nooit naast zich neer (kunnen) leggen.

9 Vragen

Als u nog vragen heeft kunt u deze bespreken met de arts in het ziekenhuis. Uitgebreidere informatie over het verrichten van obducties bij kinderen kunt u lezen in de voorlichtingsfolders:

- > Obductie, informatie voor ouders, van het Frisius MC Leeuwarden
- > Obductie, informatie voor ouders en hulpverleners over onderzoek na overlijden bij kinderen, van de Vereniging Samenwerkende Ouder- en Patiëntenorganisaties betrokken bij erfelijkheidsvraagstukken (VSOP), www.erfelijkheid.nl, tel. 035 – 603 40 40 of e-mail vsop@vsop.nl

